

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Бойка Илиева, Югозападен университет „Неофит Рилски“,
професионално направление 2.1. Филология, член на научното жури

за дисертационен труд на тема
„Семейството в израелската детска литература
от създаването на държавата до днес“

за придобиване на ОНС „доктор“, професионално направление 2.1 Филология,
докторска програма „Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и
Австралия“

автор: *Зохар Якобсон*

научен ръководител: *доц. д-р Таня Стоянова*

Съответствие на процедурата на законовите изисквания

Според представените документи процедурата изпълнява изискванията на нормативната уредба в тази област – ЗРАС и Правилника за развитие на академичния състав на Югозападния университет. Спазени са предвидените законови срокове. Зохар Якобсон изпълнява минималните национални изисквания за присъждане на ОНС „доктор“ с 85 точки, както е видно от приложената справка.

Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидата

Зохар Якобсон е докторант на самостоятелна подготовка по докторска програма „Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия“ в катедра „Германистика и романистика“ към Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Автор е на 3 самостоятелни публикации и 1 в съавторство, издадени в български и чуждестранни академични издания, и обвързани с темата на докторската ѝ дисертация.

Научни интереси и приноси на кандидата

Представеното изследване “A Reflection on the Family in Israel Children`s Literature – from the Establishment of the State until today” е с общ обем 139 страници има логична, класическа структура – увод, три глави, заключение и списък от 181 библиографски източника на английски език. Във формален и съдържателен план то напълно се вписва в жанра „дисертация“. Впечатлението след изчитане на текста на дисертацията е за задълбочено интердисциплинарно изследване с ясно поставени задачи и убедително изградени научни концепции.

Дисертационният труд е преминал проверка за автентичност на текста, която не установява наличие на плагиатство – индексът на сходство е 10 процента.

Авторефератът коректно предава съдържанието и концепциите на дисертационния труд.

Още в самото начало искам да подчертая, че избраната тема е не само интересна, но и приносна и оригинална. Авторката обосновава насочването си към изследваната проблематика не само с професионален интерес, но и с лични подбуди.

Целите, задачите и методологията на изследването са прецизно формулирани.

Основната цел на дисертационния труд е да проследи водещите тенденции в развоя на детската литература в периода 1948 – 2020 г., като анализира нейното отношение към динамично променяща се структура на семейството. Акцентът в текста е поставен върху литературното отразяване на новия тип семейство и формирането на детето в него. Основният аргумент на авторката е да изследва начините на употреба на детската литература в два аспекта – като инструмент за образование и контрол, от една страна, и като форма на художествено изразяване, от друга.

Актуалността и значимостта на изследвания проблем се предопределя най-малко от 2 фактора – 1. устойчивостта на традицията в Израел с нейното разбиране за образцово патриархално семейство и 2. липсата както на преводна, така и на израелска литература, която да отразява съществуването на детето в новите неканонични семейни структури.

За постигането на максимална пълнота и задълбоченост на проучването си Якобсон използва интердисциплинарен подход, който интегрира инструментариума на разнообразни изследователски полета – историографски, социокултурен, литературноисторически, компаративистичен, педагогически, психологически.

Методологията на изследването съчетава дескриптивно теоретично проучване с контент-анализ на литературните произведения.

Текстът прецизно очертава културно-историческия и литературен контекст, като проследява еволюцията в представянето на семейството в израелската детска литература през всяко от откроените седем десетилетия. Същевременно се прави съпоставителен анализ на тенденциите през различните периоди, при който се изследва влиянието на семейния модел Сабра върху облика на литературата за деца.

Налага се констатацията, че детската литература, която в началото на изследвания период има преимуществено образователен характер, с течение на времето става все по-независима и художествена, при това без да губи своя възпитателен характер. Тя отразява както нормите на обществото, така и социалната регулация на съответния политически режим.

Тенденция към разчупване на стереотипа се долавя през 70-те години, когато се констатира склонност към осветяване на маргинални групи и започва да се пише за недостатъците на елитарното общество. Същевременно се наблюдава и тенденция към мултикултурализъм и плурализъм. В детската литература настъпва промяна по отношение на вътрешния свят на детето и като цяло подходът към него се определя като терапевтичен. Разказаните истории вече не са обвързани с конкретно време или място, а в тях започват да се преплитат истина и въображение.

80-те години на XX век са разчетени като повратен момент, когато литературата, предаваща дотогава определено съдържание и внушаваща ценности, започва да създава преживявания. През 90-те години във фокуса на детската литература попадат актуални проблеми на подрастващите като злоупотреба с наркотици, алкохол, насилие, самоубийства и секс, но образцовата семейна структура остава непокътната, като допуска изключения само в темите за развод или смърт.

Едва през първото десетилетие на XXI век се появява първият опит да се представи неканонична семейна структура. Той е продиктувана от вътрешна необходимост – самотна майка иска да изгради със средствата на литературата позитивна представа за собственото си семейство. Авторката я определя като „първият предвестник на нишовата литература, написана от членове на нишата за нишата“. Началото на века се разглежда като повратна точка изобщо по отношение на третирането на различното и необичайното. Тук се имат предвид предимно хората със специални нужди, а книгите имат за цел да огласят и обяснят проблема.

През второто десетилетие на новия век израелската култура се отваря за американската и западната популярна култура. Този факт, както и разпространението на феминизма благоприятстват появата на все повече книги, които засягат проблеми на маргинализираните дотогава общности. Те са дело на представители на тези общности и запълват техните нужди. Прави впечатление, че всички те са издавани частно. Проблемът за различните семейни структури, предимно разведените семейства, се поставя в литературата, предназначена за по-голямата възрастова група (6-12 години). Трябва да се отбележи, че изобразяването на новата семейна структура не се прави целенасочено и с педагогическа цел, а присъства като второстепенен детайл.

В хода на изследването Якобсон достига до редица съществени изводи. Тя изтъква двойствената роля на детската литература, която има от една страна ключово значение за формирането на обществените възприятия и ценности, а от друга отразява промените в обществото – „от изключване и заглушаване на разнообразието към приемане и интегриране на различни семейни модели“. Обобщава се, че съвременната израелска литература за ранна детска възраст остава по-здравосъвързана с традицията и по-непропусклива за новите обществени реалности.

Тенденцията към отваряне на детската литература към новите семейни структури се оглавява от нишови автори, които най-често са родители и не са професионални писатели, докато мейнстрийм литературата продължава да пренебрегва тази тема. Отношението към различията все още е амбивалентно – интеграцията и приемането вървят ръка за ръка с предразсъдъците и изключването. Израелската литература за деца изостава с няколко десетилетия по отношение на навлизането на актуалната проблематика в сравнение с американската и западноевропейската детска литература. Новите семейства са представени предимно в произведения, предназначени за деца между 6 и 12 години, докато в литературата, насочена към ранното детство, тенденцията изостава още повече. Ситуацията е допълнително комплицирана и от отсъствието на преводна литература на иврит по тези проблеми.

Заклучение

В заключение бих желала да подчертая, че представеният за защита дисертационен труд е модерно и значимо изследване, и то с оглед на световното научно знание по проблемите на маргиналните общности, толерантността и различията в литературата. Бих го определила като смело и новаторско поради нелеката задача да изследва най-нови съвременни явления, без да разчита на комфорта на уталожения литературнокритически модел. В тази връзка убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Зохар Якобсон образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология.

Благоевград, 17 юни 2024 г.

Подпис:

/доц. д-р Бойка Илиева/